

Кернякевич-Танасійчук Ю. В.

*Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника, доцент кафедри трудового,
екологічного та аграрного права, к.ю.н., доцент*

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Безперечно, основними джерелами кримінально-виконавчого права Української держави як представниці романо-германської правової системи є нормативно-правові акти. Крім нормативно-правових актів у систему джерел кримінально-виконавчого права України входять також акти окремих органів судової влади, серед яких особливе місце займають рішення Конституційного Суду України (далі – КС України). Зважаючи на те, що джерела кримінально-виконавчого права паралельно виступають джерелами кримінально-виконавчої політики, рішення КС України підлягають розгляду в якості джерел кримінально-виконавчої політики України.

На підтримку заслуговує позиція П. Л. Фріса, який стверджує, що виходячи з місця та ролі КС України в системі державних органів, яке визначено Розділом XII Конституції України, його рішення мають обов'язковий характер для всіх органів, організацій та громадян. Даючи тлумачення з тих чи інших питань, КС України часто визначає напрями та межі кримінально-правової політики, які мають вирішальне значення [1, с. 67]. Можна зробити висновок, що рішення КС України є джерелами кримінально-виконавчої політики, оскільки як кримінально-правова, так і кримінально-виконавча політика є взаємопов'язаними складовими частинами одного політико-правового явища – «політики у сфері боротьби і злочинності».

Безпосереднє значення для кримінально-виконавчої політики мають:

- рішення КС України від 26 лютого 1998 р. у справі за конституційними поданнями народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про вибори народних депутатів України), яким визнано неконституційним положення Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 24 вересня 1997 року [2], відповідно до якого обмежується здійснення виборчих прав засуджених, а саме: здійснення виборчого права зупиняється для осіб, які за вироком суду перебувають в місцях позбавлення волі, – на час перебування в цих місцях. Цим рішенням КС України фактично відновлене активне виборче право засуджених, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі;

- рішення КС України від 22 травня 2008 р. у справі за конституційними поданнями ВС України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного

депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II [3], яким фактично відмінено закон, що знімав обмеження щодо кількості посилок та передач для засуджених. Цим рішенням КС України обмежена кількість посилок та передач, яку може отримувати засуджений [4].

• рішення КС України від 24 квітня 2018 р. у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України [5], відповідно до якої слідчі органів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють досудове розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях Державної кримінально-виконавчої служби України. Як передбачено у самому рішенні частина шоста статті 216 Кримінального процесуального кодексу визнана неконституційною і втрачає чинність через три місяці з дня ухвалення КС України цього рішення.

Аналізуючи правову природу рішень КС України, котрими акти законодавства визнаються неконституційними, В. Гончаров зазначає, що такі акти є настільки очевидним втручанням у правову матерію, що їх, як-не-як, доводиться визнавати джерелами права, бодай вони і є результатами негативної, так би мовити, «некласичної» правотворчості [6, с. 126].

Таким чином, хоча формально КС України не наділений функціями органу законодавчої влади, він уповноважений приймати рішення про визнання неконституційними актів законодавства України. Відповідні рішення мають нормативний характер та є обов'язковими до виконання. А це ще раз підтверджує необхідність їх подальшого наукового дослідження у якості джерел кримінально-виконавчої політики України.

1. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2005. 440 с.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про вибори народних депутатів України) від 26 лют. 1998 р. N 1-рп/98. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-98> (дата звернення: 17.02.2018).
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) від 22 трав. 2008 р. N 10-рп/2008. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08> (дата звернення: 17.02.2018).
4. Резюме проблем кримінально-виконавчої системи України щодо прав засуджених. URL: <http://khp.org/pda/index.php?do=print&id=1239720218> (дата звернення: 17.02.2018).

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України від 24 квіт. 2018 р. № 3-п/2018. URL: <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-p.pdf> (дата звернення: 28.04.2018).
6. Гончаров В. Ще раз про юридичну природу рішень Конституційного Суду України. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 2 (73). С. 126-132.

Козич І. В.

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доцент
кафедри кримінального права, к.ю.н., доцент*

ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Проголошення прав та свободи людини найвищою цінністю зумовлює гуманізацію правової системи та переосмислення її соціальної значимості. Якщо раніше правові можливості особистості розглядалися в ракурсі позитивного права, то в даний час акценти зміщуються в сторону природного права. Стало очевидно, що наука потребує розробки такої концепції, яка могла б пояснити сьогоденні зміни, не похитнувшись ідеї верховенства закону. Це завдання в повній мірі відповідає концепції правового захисту кримінально-правового регулювання.

Якщо в загальній теорії права питання про сутність правозахисного регулювання активно розробляється, то в галузевих науках воно розглядається виключно в постановці проблеми або взагалі не обговорюється. Так, стереотип «кримінальне право покарання злочинця, тим самим, охороняє потерпілого» так само укріпився в кримінально-правовій доктрині, що спроби заперечувати його або поставити під сумнів сприймаються ученими з ворожістю. При цьому не помічається очевидний дисонанс в оцінках суті кримінального права та його завдань: якщо предмет регулювання складають «владні відносини між правопорушником та державою в особі правоохоронних органів», неясно, в чому тоді виражається охоронна функція КК. В сучасному розумінні визнання кримінального закону засобом охорони інтересів особистості рівнозначне визнання палача захисником жертви злочину. Очевидно, що в моделі «охорона прав - покарання винного» вдалося втратити важливе смислове з'єднання, що дозволяє встановити зв'язок між завданням охорони та каральними механізмами. І цю ланкою може стати правозахисна кримінально-правова політика [1, с.212].

П.Л.Фріс, досліджуючи проблеми політики в сфері боротьби зі злочинністю, вказує, що значна частина проблем порушення прав людини пов'язана з реалізацією політики у сфері боротьби зі злочинністю, що визначає актуальність